

ΤΟΜΟΣ Ζ'.
ΑΡΙΘΜ. 14 (158).

Συνδρομή ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους ἑτησία μὲν
φρ. χρ. 25 ἑξάμηνος δὲ φρ. χρ. 12½.

ΕΤΟΣ Ζ'.
τῇ 15/27. Ὀκτωβρίου 1891.

ΕΡΜΑΝΝΟΣ ΦΟΝ ΕΛΜΧΟΛΤΣ.

Κ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀνακαλύψεων, αἰ-
τινὲς χαρακτηρίζουσι τὸν δέκατον ἑνατον αἰῶνα
ὡς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τῶν φυσικῶν ἐπιστη-
μῶν, μέγα μέρος ὀφείλεται ὁμολογουμένως εἰς τὴν
Γερμανίαν· πρὸ πάντων δὲ αἱ πρῶται δεκαετηρίδες τοῦ
αἰῶνος τούτου παρήγαγον ἐν Γερμανίᾳ οὐχὶ ὀλίγους
ἄνδρας, οἵτινες τὰς θεωρη-
τικὰς τε καὶ ἐφηρμοσμένας
φυσικὰς ἐπιστήμας διαφερόν-
τως ἐπλούτισαν. Ἄλλ' οὐδεὶς
ἐκ τῶν ἀνδρῶν τούτων
ἔδωκε τοσοῦτο πολλαπλὴν
καὶ πολυμερῆ ὠθησίν πρὸς
τὴν ἀκμὴν ταύτην ὅσον ὁ
Ἑρμάννος Ἑλμχολτς, ὅστις
ἔθηκε τὰ θεμέλια πολλῶν
καὶ διαφορωτάτων κλάδων
τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης. Εἶνε
τῷ ὄντι ἀξιοθαύμαστος ἡ
ἐπιστημονικὴ ἐργασία τοῦ
μεγαλοφυοῦς τούτου ἀν-
δρός, ὅστις ἤδη ἀπὸ τοῦ
εἰκοστοῦ ἔκτου ἔτους τῆς
ἡλικίας του ἐθεμελίωσε
τὴν ἐπιστημονικὴν του φή-
μην, καὶ ἔκτοτε δὲν ἔπαυ-
σεν ἐγείρων ὁλονὲν ὑψη-
λότερον τὸ οἰκοδόμημα τῆς
δόξης του.

Ὁ Helmholtz ἐγεννήθη
τῇ 31 αὐγούστου 1821 ἐν
Ποτςδάμῃ, υἱὸς ἐνὸς καθη-
γητοῦ γυμνασίου· τὴν πρῶ-
κλειθ. ΤΟΜΟΣ Ζ'.

ΕΡΜΑΝΝΟΣ ΦΟΝ ΕΛΜΧΟΛΤΣ.

τὴν αὐτοῦ ἀγωγὴν καὶ μόρφωσιν ἔλαβεν ἐν τῷ πα-
τρικῷ οἴκῳ. Λίαν ἔνωρίς ἐξεδηλώθη ἡ ἐξοχος εὐφυΐα
τοῦ παιδός, ἰδίᾳ ἐν τῷ εὐχερῶς ἐννοεῖν καὶ καταμαν-
θάνειν τὰ μαθηματικά, τὴν μάλιστα ἀφηρημένην πᾶσων
τῶν ἐπιστημῶν, ἐν ἣ διαγιγνώσκεται ἡ ὀξύτης καὶ λε-
πτότης τῶν φρενῶν. Ὁ παῖς εἶχε σφοδρὰν ἐπιθυμίαν ν'
ἀφιερωθῇ εἰς τὴν σπουδὴν
τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν,
τῆς ὁποίας τὰ προβλήματα
προσείλκυον αὐτὸν ὑπερ-
φυῶς. Ἄλλ' ὁ πατὴρ δι'
οικονομικοὺς λόγους προτι-
μῶν διὰ τὸν υἱὸν του τὴν
σπουδὴν βιοποριστικωτέρας
ἐπιστήμης ἐπεμψεν αὐτὸν
εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ ἱατρο-
χειρουργικὸν Ἰνστιτούτον
Friedrichs-Wilhelm-Institut,
ἐνθα οἱ μαθηταὶ σπουδάζου-
σιν δωρεάν, μόνον δὲ μετὰ
τὸ πέρας τῶν σπουδῶν των
ὀφισκιοῦνται εἰς δημοσίαν
ὕπηρεσίαν ἐπὶ τινι ἔτη. Ὁ
Helmholtz ἐσπούδασεν ἐν τῷ
πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολί-
νου μετὰ πολλῶν ἀνδρῶν,
οἵτινες βραδύτερον ἐκτῇ,
σαντο παγκόσμιον φήμην ὡς
ἐξοχοὶ ἐπιστήμονες (Vir-
chow, Du-Bois-Reymond,
Albrecht v. Gräfe, Brücke-
Traube κ. λ.). Ὁ κοινὸς
αὐτῶν διδάσκαλος ἦτον ὁ

Johannes Müller, εἰς ὃν ἰδίᾳ ὁ Ἐλμχολτς πολλὰ ὀφείλει, ὡς λ. χ. τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς, ἀρίστου συγγράμματος, «περὶ τῆς λεπτοτέρας κατασκευῆς τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος τῶν μὴ σπονδυλωτῶν ζώων». Μετὰ τὰς ἐξετάσεις του ὁ Ἐλμχολτς ἐχρημάτισε βοηθὸς ἐν τῷ νοσοκομείῳ Charité τοῦ Βερολίνου καὶ εἶτα μετετέθη εἰς τὴν πατρίδα του Ποτςδάμην ὡς ἱατρός τοῦ ἐπιτελείου. Τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεώς του ἐνταῦθα δὲν ἀφιέρωνε ποσῶς εἰς τὴν ἀνεσίαν, ἀλλ' εἰς τὴν σύντονον καὶ ἐμβριθῆ μελέτην τῆς ἀνέκαθεν προσφιλοῦς αὐτῷ ἐπιστήμης, τῆς φυσικῆς· καρπὸς δὲ τῶν μελετῶν του τούτων ἦτο μικρόν τι μὲν τὸν ὄγκον, ἀλλὰ σπουδαιότατον σύγγραμμα «περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς δυνάμεως» (Über die Erhaltung der Kraft), ὅπερ ἐδημοσίευσεν τῷ 1847 ὁ τότε 26ετής μόλις ἱατρός, καὶ τὸ ὅποιον ὑπῆρξεν ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον τῆς σημερινῆς φυσικῆς ἐπιστήμης. Ὁ Ἐλμχολτς δὲν ἦτο πεπρωμένον νὰ ἐξακολουθήσῃ ἀδιακόπως ἐργαζόμενος καὶ ἐρευνῶν ἐν τῇ ἐπιστῇ, ἣν παιδιόθεν ὑπερηγάπα καὶ εἰς ἣν ἡσθάνετο τὴν μεγίστην κλίσιν, ἡναγκάσθη δὲ ν' ἀφιέρωσιν τὰ μετέπειτα ἔτη εἰς τὴν ἱατρικὴν ἀποκλειστικῶς. Ἀλλ' ὅτι δῆποτε ἐπιχειρήσῃ τοιοῦτος ἀνὴρ οἷός ὁ Ἐλμχολτς, στέφεται ἐξ ἀπαντος ὑπὸ λαμπροτάτης ἐπιτυχίας· ἡ φαεινὴ λαμπὰς τοῦ πνεύματός του ἐφώτισε πλείστα τέως σκοτεινὰ ἐδάφη τῆς φυσιολογικῆς Ἐπιστήμης, καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλομεν σήμερον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν γνώσεων ἡμῶν περὶ τῆς φυσιολογίας τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦ ὠτός. Ὁ λόγος δι' ὃν ἡσυχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν ἱατρικὴν, εἶνε ὅτι τῷ 1848 προσεκλήθη ἐκ Ποτςδάμης εἰς Βερολίνον ὡς διδάσκαλος τῆς ἀνατομίας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Τεχνῶν, καὶ ἐπομένως ἡναγκάζετο ν' ἀφιεροῖ ὅλας του τὰς ἐλευθέρας ὥρας εἰς ἀνατομικὰς σπουδὰς· τὸ ἐπόμενον δὲ ἔτος προσεκλήθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Καϊνιγςβέργης ὡς καθηγητῆς τῆς τε ἀνατομίας καὶ τῆς φυσιολογίας. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη, ἡ φυσιολογία, ἤρρεσκεν αὐτῷ πολὺ περισσότερον τῆς ἄλλης, διὰ τοῦτο ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν ἀδιάκοπον ἐργασίαν δύο δεκαετηρίδων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐπλούτισε τὴν ἐπιστήμην μὲ τόσα καὶ τόσον σπουδαῖα ἔργα, οἷα ἄλλος τις συνήθης βροτὸς οὐδὲ καδ' ὅλον του τὸν βίον δύναται νὰ συγγράψῃ. Ὅπως πάντοτε ἡ μεγαλοφυΐα ἀφικνεῖται διὰ τῶν ἀπλουστάτων ὁδῶν εἰς τὰς ἀνακαλύψεις, οὕτω καὶ ὁ Ἐλμχολτς κατάρθωσε νὰ κάμῃ τὰς δυσκολωτάτας καὶ μεγαλοφυεστάτας ἀνακαλύψεις διὰ τῶν ἀπλουστάτων πάντοτε μέσων. Μὴ ἔχων ἴδιον ἐπιστημονικὸν ἐργαστήριον ἡναγκάζετο τὰ πλείστα πειράματά του νὰ ἐκτελῇ ἐν τῇ μικρᾷ του οἰκίᾳ, μεταχειριζόμενος ἀπλᾶ καὶ ἀτελέστατα ἐργαλεῖα. Ἐκ τῆς Καϊνιγςβέργης μετέβη εἰς τὴν Βόννην, ἐνθα ἐπὶ βραχὺ μόνον διάστημα ἐδίδαξε τὴν ἀνατομίαν καὶ φυσιολογίαν, εἶτα δὲ τῷ 1858 προσεκλήθη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ πόλεως Αἰδελβέργης, ἐνθα πρὸς μεγάλην του χαρὰν εὗρεν ἑτοιμον εἰς τὴν διάθεσίν του μέγα καὶ πλουσιώτατον φυσιολογικὸν ἐργαστήριον. Ἐνταῦθα ὁ Ἐλμχολτς συνετέλεσε τὴν πλείστην καὶ κυριωτάτην ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν τοῦ βίου του.

Προκειμένου ἐνταῦθα νὰ δώσωμεν βραχεῖαν τινα καὶ συνοπτικὴν ἐκθεσιν τῶν φυσιολογικῶν ἐρευνῶν τοῦ Ἐλμχολτς, πρέπει πρότερον νὰ μνημονεύσωμεν μίᾳς τῶν σπουδαιωτάτων του ἐφευρέσεων (γενομένης τῷ 1851):

ἦτοι τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, δι' ἧς ἐφευρέσεως ἐγένετο μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἔλαβεν ἡ ὀφθαλμοϊατρικὴ ἀνελπιδίως ταχεῖαν καὶ μεγάλην ἀκμὴν, εἰς ἣν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Οὐδέποτε πρότερον ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἠδυνήθη νὰ ἐμβαθύνῃ τόσον βαθέως εἰς τὸν ὀργανισμόν, ὅσον κατορθοῖ σήμερον διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου τοῦ Ἐλμχολτς. Νέος καὶ ἀπροσδόκητος ὀρίζων ἀνεῳχθη εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην, καὶ εὐρέθη ἔκτοτε ἡ μέθοδος, δι' ἧς μετ' οὐ πολὺ ἡ ὀφθαλμοϊατρικὴ ἠδύνετο εἰς ἀναριθμήτους δυστυχεῖς ν' ἀποδώσῃ τὸ ἀπολεσθὲν φῶς καὶ πλείστους νὰ προφυλάξῃ ἀπὸ τοῦ κινδύνου τῆς τυφλώσεως. — Ἰσὴν μεγαλοφυΐαν μαρτυρεῖ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐλμχολτς εὐρεθεῖσα λύσις τοῦ προβλήματος τῆς πρὸς τὰς ἀποστάσεις συμμορφώσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ τουτ' ἔστι τῆς δυνάμεως ἣν ἔχει ὁ ὀφθαλμὸς, νὰ βλέπῃ εἰς πολλὰ διαφόρους ἀποστάσεις μετ' ἰσῆς ὀξύτητος. Πᾶσαι αἱ πρότερον περὶ τοῦ ζητήματος τούτου θεωρίαι κατέπεσον, ἀφ' ὅτου ὁ Ἐλμχολτς ἀπέδειξεν ὅτι ἡ συμμορφωτικὴ αὕτη δύναμις τοῦ ὀφθαλμοῦ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἐλευθέρως κρεμάμενος φακὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐξασκουμένης ἐνεργείας τῶν μυῶνων μεταβάλλει τὸ σχῆμά του, ἦτοι γίνεται ὅτε μὲν λεπτότερος ὅτε δὲ παχύτερος. — Μᾶλλον θεωρητικῶς ἢ πρακτικῶς ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐλμχολτς δοθεῖσα ἐξήγησις τῆς τῶν χρωμάτων αἰσθήσεως. — Ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν μόνον ὀλίγας τινὰς ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων ἀνακαλύψεων τοῦ Ἐλμχολτς ἐν τῇ φυσιολογίᾳ τῆς ὁράσεως· ἀλλὰ πλὴν τούτων ἐγένοντο ὑπ' αὐτοῦ καὶ πλείστα ἄλλα μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαῖα ἐρευνᾶν τοῦ εἶδους τούτου, ἃς δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ μνημονεύσωμεν. Πᾶσαι ὁμοῦ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐλμχολτς ἐν τῷ γιγαντῶδει ἔργῳ, ὅπερ ἐπιγράφεται «Ἐγχειρίδιον τῆς φυσιολογικῆς Ὀπτικῆς» ἔργῳ μοναδικῷ εἰς τὸ εἶδος του.

Σχεδὸν μείζονα θαυμασμόν καὶ ἐκπληξιν ἡ τὸ ἔργον τοῦτο ἐνεποίησε τὸ ἐν ἔτει 1862 δημοσιευθὲν ἔργον του ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Θεωρία τῆς αἰσθήσεως τῶν μουσικῶν τόνων». Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Ἐλμχολτς ἔθηκε τὰ ἐπιστημονικὰ θεμέλια τῆς μουσικῆς τέχνης, δι' ὧν καθίσταται δυνατὴ ἡ ὡς ἀληθῶς κατανόησις τῆς μουσικῆς. Ἡ ἀφηρημένη θεωρία καὶ ἡ διὰ φυσικῶν πειραμάτων γνώσις, ἅπερ ἀμφότερα μετ' ἰσῆς δεινότητος κατέχει καὶ πάντοτε θαυμασιῶς κατορθοῖ νὰ συνδέῃ, ἐπόρισαν αὐτῷ τὴν ἐξήγησιν φαινομένων λίαν δυσεξηγῆτων, τὴν γνῶσιν τῶν μηχανικῶν ὁρῶν τῶν διὰ τῆς ἀκοῆς αἰσθήσεων. Οὕτω λ. χ., ἵνα ἐν ἐκ τῶν πολλῶν ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, ὁ Ἐλμχολτς πρῶτος ἀπέδειξεν ὅτι ὁ μουσικὸς ἦχος παράγεται διὰ τῆς εἰς τὸν θεμελιώδη τόνον ἀναμίξεως διαφόρων ἄλλων ἀνωτέρων τόνων. Ἡ ἐξήγησις αὕτη φαίνεται ἡμῖν σήμερον ἀπλῆ, ἀλλ' ὅπως ἀποδειχθῇ ἀπῆλθε τότε τὴν συντονωτάτην ἐργασίαν ἐνός Ἐλμχολτς, ὅστις πολὺν χρόνον καὶ κόπον καὶ ἔκτακτον εὐφυΐαν κατέβαλε πρὸς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου.

Καὶ εἰς πλείστα ἄλλα μέρη τῆς φυσιολογίας ἔκαμεν ἐμβριθεστάτας ἐρεῦνας καὶ λαμπροτάτας ἀνακαλύψεις, περὶ ὧν ἐνταῦθα δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος· οὕτω λ. χ. μεταξὺ ἄλλων πολλῶν προῶδιώρισε καὶ τὴν ταχύτητα μεθ' ἧς μεταδίδεται ὁ ἐρεθισμὸς ἐν τοῖς νεύροις (33

μέτρα ἐν ἐνὶ δευτερολέπτῳ), τὸν χρόνον ἐν ᾧ συντελεῖται μία συστολή μυῶνος, ἠρεῖνησε τὰ περὶ ἰσοζυγίου τῆς θερμότητος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ὑλῶν, τὸν σχηματισμὸν θερμότητος ἐν τῷ μυῶνι, τὴν σπῆλιν, τὴν ζύμωσιν κτλ., τέλος δὲ καὶ τοὺς φυσικοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Τὰ ζητήματα, περὶ ἃ ἡσχολήθη, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης του ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως· καὶ ᾤθησαν αὐτὸν εἰς καθαρῶς φιλοσοφικὰς μελέτας, ἐν αἷς ἐπεδείξατο ἑκτακτον βαδύνοιν.

Μόλις ἐν προβεβηκυῖα πῶς ἡλικία ἠδυνήθη ὁ Ἐλμχολτς ν' ἀφιερῶθῃ ἐκ νέου εἰς τὴν ἀνέκαθεν προσφιλεῖ αὐτῷ ἐπιστήμῃ, τὴν Φυσικὴν. Ὅτε τῷ 1871 ἔμεινε κενὴ ἡ ἔδρα τῆς φυσικῆς ἐν τῷ πρώτῳ πανεπιστημίῳ τοῦ νεο-συστάτου γερμανικοῦ κράτους, προσεκλήθη ὁ ἐν Αἰδελβέργῃ φυσιολόγος εἰς Βερολῖνον καὶ κατέλαβεν ἄσμενος τὴν ἔδραν ταύτην. Αἱ ἑκτοτε γενόμεναι ὑπὸ τοῦ Ἐλμχολτς ἐρευνᾶν καὶ ἀνακαλύψαις ἐκτείνονται εἰς διαφορωτάτους κλάδους τῆς φυσικῆς, εἰς τὴν ἠλεκτροδυναμικὴν, τὴν θερμодυναμικὴν, τὴν ὑδροδυναμικὴν, τὸν γαλβανισμὸν κτλ. κτλ. Τῶν δὲ μετεωρολογικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν οὐδὲ βραχυτάτην μνησίαν ἐπιτρέπει ἡμῖν ὁ χῶρος νὰ κάμωμεν ἐνταῦθα. Ἐν συντόμῳ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐδὲν μέρος τῆς καθόλου φυσικῆς ἐπιστήμης ἔμεινε ξένον εἰς τὸν μεγαλοφυᾶ τοῦτον ἄνδρα, οὐδ' ἀνεξερεύνητον. Ὁ Ἐλμχολτς εἶνε σήμερον ὁ μέγιστος πάντων τῶν Γερμανῶν φυσιοδιφῶν, ἴσως δὲ καὶ τοῦ κόσμου ὅλου.

Ὁ Ἐλμχολτς δὲν εἶνε μόνον ἑξοχος ἐπιστήμων,

ἀλλὰ συνενεοὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ πολλὰς ἄλλας λαμπροτάτας, καὶ λίαν διαφερούσας ἀλλήλων πνευματικὰς ἰκανότητας. Φιλοσοφικὴ λεπτότης καὶ βαθύτης διανοίας, ἐφευρετικὴ καὶ δημιουργικὴ μεγαλοφυΐα, ἑξοχος καλλιτεχνικὴ εὐαισθησία καὶ κρίσις (ἰδίᾳ ἐν τῇ μουσικῇ), πλήρης κατοχὴ τῆς καθαρῶς μαθηματικῆς ἐπιστήμης καὶ σπανία ἐπιδεξιότης καὶ δεινότης ἐν τῷ ἐκτελεῖν ἐπιστημονικὰ πειράματα — τοιαῦτα εἶναι τὰ πνευματικὰ ὄπλα, δι' ὧν ὁ Ἐλμχολτς ἤρατο τοσαύτας καὶ τοσοῦτον ἐνδόξους νίκας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παρασιωπήσωμεν καὶ ἄλλο τι λαμπρότατον δῶρον, σπάνιον παρὰ τοῖς Γερμανοῖς σοφοῖς: Ὁ Ἐλμχολτς εἶνε καὶ ἑξοχος καλλιτέχνης τοῦ λόγου, δεινότατος ἐν τῇ δυσχερεῖ τέχνῃ τοῦ παριστᾶν τὰ ὑψηλὰ καὶ δυσκολώτατα ζητήματα τῆς ἐπιστήμης μετὰ λεκτικῆς γλαφυρίας καὶ κατὰ τρόπον τοῖς πᾶσι καταληπτόν.

Ἐσχάτως, τῇ 31 αὐγούστου, ἐώρασεν ἡ Γερμανία τὴν ἐβδομηκοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ Ἐλμχολτς, δικαίως σεμνυνομένη ἐπὶ τῷ ἐξόχῳ τοῦτῳ ἀνδρὶ, ὅστις, κατὰ παράδοξον τρόπον, μεθ' ὅλην τὴν κολοσσιανὴν ἐργασίαν τοῦ μέχρι τοῦδε βίου του, διατηρεῖ εἰσέτι ἀκαταβλήτους καὶ ζωηρὰς τὰς δυνάμεις, μετὰ νεανικοῦ σφρίγγους ἐργαζόμενος καὶ μηδὲν ἴχνος φέρων τοῦ γνωστοῦ ἐκείνου τύπου τῶν παλαιότερων γερμανῶν οἰκοτρίβων σופῶν, ἀλλὰ μετ' ἐνδιαφέροντος παρακολουθῶν πάντα τὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας καὶ ἀναστρεφόμενος ὡς ἀληθῆς, τέλειος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. Εἰς τοιοῦτους ἄνδρας ἑκάστος ὀφείλει νὰ εὐχεται ἐκ καρδίας ὑγίαν καὶ μακροβιότητα, πρὸς ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος. Α. Α.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΥΡΗΛΙΑΝΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ.

Σχίλλερὸς οὐδαμῷ ἀλλαχοῦ ἔκαμε τοσοῦτο δαψιλῇ χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας, ἣν ἔχει ὁ τραγικὸς ποιητὴς ἀπέναντι ἱστορικῶν ὑποθέσεων, ὅσον ἐν τῷ δράματι «Die Jungfrau von Orleans». Καὶ ἐσκόπευε μὲν κατ' ἀρχὰς νὰ παραστήσῃ ἐν τῷ δράματι τοῦτῳ τὴν ἡρωίδα ἀποθνήσκουσαν ὅπως πράγματι ἀπέθανεν, ἤγουν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἀλλὰ δι' εὐνοήτους λόγους μετέβαλε τὸ σχέδιόν του.

Ἄν τὸ ἱστορικόν, τὸ πραγματικὸν τέλος τῆς Αὐρηλιανῆς παρθένου ὑπὸ ποιητικὴν ἔποψιν δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ τραγικόν, ὑπὸ τὴν συνήθη ὅμως ἔννοιαν εἶνε οὐχ ἥττον θλιβερόν καὶ σπάρταξικάρδιον. Θύμα καταχθονίου δολιότητος καὶ θηριώδους σκληρότητος πίπτει ἡ δυστυχὴς κόρη ἐν τῷ ἄνθει τῆς νεότητος, ἐν τῷ περίσσει σκότει τῆς μοχθηρίας καὶ ἰδιοτελείας θείαν αἴγλην ἀποστράπτουσα μορφή ἀθωότητος καὶ αὐταπαρνήσεως.

Ἡ Ἰωάννα d' Arc, ἡ Αὐρηλιανὴ παρθένος, εἶνε τὸ μόνον ἱστορικὸν πρόσωπον, ὅπερ μετὰ πλήρους ὁμοφωνίας λατρεύουσιν οἱ σημερινοὶ Γάλλοι πάντες ἀπὸ τῶν κληρικοφρόνων μέχρι τῶν ἄκρων ριζοσπαστῶν· πρὸ πάντων δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1870 προσφέρεται τῇ παρθένῳ ταύτῃ ἀληθινὴ λατρεία ὑπὸ τῶν Γάλλων. Εἰς πολυαρίθμους πόλεις ἐγείρονται αὐτῇ νέα μνημεῖα, μάλιστα δὲ μετὰ πάσης σπουδαιότητος καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιδοκιμασίας ἐγένετο ἡ πρότασις, ὅπως ἡ ἡμέρα τῶν

γενεθλίων τῆς καθιερωθῇ ὡς εἶδος τι ἐθνικῆς ἑορτῆς, ἑορταστέας ἰδίᾳ ἐν τοῖς σχολείοις διὰ σοβαρῶν ἐπισήμων τελετῶν. Καὶ ἀληθῶς ἡ Αὐρηλιανὴ παρθένος εἶναι ἀξία τῆς αἰωνίας εὐγνωμοσύνης τοῦ λαοῦ τῆς. Αὐτὴ ἦτον ἐκείνη, ἣτις ἐν ἱερῷ ἐνδουσιασμῷ κατέλιπε τὸ γενέθλιον χωρίον Domremy, ὅπως ἐν τῷ ἀτυχεῖ ἀγῶνι, ὃν ἡ πατρίς αὐτῆς ἠγωνίζετο κατὰ τῶν ἐκ τῆς βορείου Γαλλίας προελαυνόντων νικηφόρων Ἀγγλικῶν στρατευμάτων, ἐπενέγκῃ αἰφνιδίαν τροπὴν καὶ γείνη σωτήριοι στήριγμα τῆς πιπτούσης ἰσχύος τοῦ ἑαυτῆς βασιλέως, τοῦ ἀνικάνου καὶ ἀσθενοῦς Καρόλου τοῦ ἐβδόμου. Αὐτὴ κατάρθωσε νὰ μεταδώσῃ εἰς τὰ ἀποδαρυνθέντα στρατεύματα τῶν Γάλλων τὴν στερεὰν αὐτῆς πίστιν περὶ τῆς θείας αὐτῆς ἀποστολῆς, καὶ οὕτω νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὰ νέον θάρρος. Αὐτὴ ἠλευθέρωσε ἀπὸ τῆς ἐχθρικῆς πολιορκίας τῷ 1429 τὴν Ὁρλεάνην, ἣτις μόνη εἰσέτι ἐμπόδιζε τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὴν χώραν πρὸς νότον τοῦ Λείγης· εἶτα δὲ νίκησας πάλιν ἐν ἑτέρᾳ μάχῃ τοὺς Ἀγγλοὺς ἤγαγε κατὰ ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους Κάρολον τὸν ἑβδόμον εἰς τὴν στέψιν ἐν Reims. Ἄλλ' οἱ σημερινοὶ Γάλλοι ἐγείρουσι μνημεῖα πρὸς τιμὴν τῆς παρθένου καὶ προσφέρουσιν αὐτῇ τὴν λατρείαν των, οὐχὶ τόσοι διότι ἠλευθέρωσε τὴν πολιορκουμένην Ὁρλεάνην καὶ κατέστησε δυνατόν τὴν στέψιν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ κυρίως διότι